

Noua plafonare a prețurilor în energie – beneficii temporare pentru consumatori, incertitudini suplimentare pentru piața

Presiunile aparute pe piața energiei în 2021, care au generat creșterea accelerată a prețurilor, au dus la implementarea unor măsuri specifice în majoritatea țărilor europene, în principal pentru protecția consumatorilor. Și România a adoptat astfel de măsuri, în toamna anului trecut, cum ar fi plafonarea prețurilor la energie, compensarea parțială de către stat a facturilor la energie electrică și gaze naturale, însă acestea au fost gândite ca soluții temporare, pentru depășirea iernii, aplicabile până la sfârșitul lunii martie 2022. Dar conflictul izbucnit la sfârșitul lunii februarie în Ucraina a adus noi provocări și a prelungit tensiunile în piața de energie.

Pe baza acestor evoluții, suprapuse cu presiunile inflaționiste deja existente și cu avertismentele economiștilor cu privire la agravarea situației începând cu luna aprilie, imediat după expirarea măsurilor privind plafonarea prețurilor la energie aplicabile în sezonul rece, autoritățile române au decis să adopte măsuri suplimentare pentru limitarea impactului facturilor la electricitate și gaze naturale asupra populației și firmelor. Astfel, guvernul a emis o nouă ordonanță de urgență pentru plafonarea tarifelor pentru consumatorii finali, care conține, însă, și o extindere a taxării pentru producătorii de energie electrică, atât în timp, cât și ca arie de aplicare.

Noua reglementare (OUG 27/2022) a apărut cu doar câteva zile înainte de expirarea măsurilor similare adoptate în toamna anului trecut, pe fondul temerilor cu privire la explozia tuturor prețurilor din economie în situația revenirii la tarifele de piață pentru energie și gaze naturale. De altfel, din această perspectivă, și Banca Națională României a avertizat, în cele mai recente comunicări, ca se așteaptă la o accelerare a inflației începând cu luna aprilie.

Concret, ordonanța impune noi plafoane de preț pentru consumatori, respectiv 0,68 lei/kWh pentru un consum mediu lunar mai mic sau egal cu 100 de kWh (înregistrat în 2021), și 0,8 lei/kWh pentru un consum mediu lunar cuprins între 100 și 300 kWh, pentru energie electrică. Pentru gaze, prețul maxim este de 0,31 lei/kWh, indiferent de cantitatea consumată. Plafoanele includ TVA și se aplică distribuitorilor care alimentează consumatorii finali.

Ordonanța similară adoptată în toamna anului trecut a introdus și un impozit de 80% pentru venitul suplimentar realizat de producătorii de energie electrică din surse regenerabile. Prevederea a fost preluată în noua ordonanță și a fost extinsă atât ca perioadă, cu un an, cât și ca arie de aplicabilitate, pentru toți producătorii de energie electrică, indiferent de sursă. În același timp, a fost detaliată metodologia de calcul pentru acest impozit (aplicabil pe veniturile obținute din cantitățile vândute la prețuri mai mari decât plafoanele reglementate). În schimb, actul normativ prevede exceptarea capacităților noi de producție, puse în funcțiune după 22 martie 2022, de la impozitul suplimentar, măsura care ar putea compensa parțial lipsa de predictibilitate și ar stimula investițiile în domeniu,

atât de necesare.

Impactul asupra jucătorilor din piața

Plafonarea tarifelor va avea cu siguranța un impact pozitiv asupra consumatorilor în perioada de aplicare. În același timp, măsura, care se dorește a fi provizorie, ar putea avea efecte pe termen lung asupra companiilor din domeniu, în funcție de abilitatea acestora de a gestiona măsurile impuse de autorități.

Pentru companiile implicate, în special distribuitori, impactul depinde de modul și de momentul în care vor fi aplicate măsurile de compensare din partea statului (pentru diferența dintre prețul de achiziție, la nivelul pieței, și cel de vânzare, plafonat) prevazute în ordonanța. Conform reglementării, pentru clienții casnici, compensările se acordă din bugetul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, iar pentru clienții non-casnici, din bugetul Ministerului Energiei, dar depinde și de cât de bine va funcționa acest mecanism de compensare. Întârzierile în recuperarea sumelor respective vor pune o presiune ridicată pe disponibilitățile financiare ale distribuitorilor, cu impact asupra solvabilității acestora.

În același timp, impozitul suplimentar impus producătorilor de electricitate va afecta profitabilitatea acestora și capacitatea de a investi, într-o perioadă în care independența energetică, imposibil de obținut fără investiții suplimentare, este tot mai des invocată la nivel european și local.

Din perspectiva bugetului de stat, acesta este afectat în ambele sensuri: costuri cu susținerea distribuitorilor, respectiv compensațiile pe care statul va trebui să le acorde în contul plafonării prețurilor, dar și venituri din impozitul suplimentar de 80%. În plus, rămâne de văzut și cum vor influența aceste măsuri consumul de energie, economia în ansamblu și, în consecință, veniturile bugetare conexe din taxele aferente (TVA, accize, impozit pe profit etc.).

Perspectivile pe termen lung, în contextul conflictului din Ucraina

Dacă, în toamna anului trecut, planurile pe termen lung ale Uniunii Europene (UE) și cele ale României cu privire la viitorul energetic al blocului comunitar erau construite în jurul Pactului Verde European (Green Deal), respectiv tranziția către economia verde, contextul geopolitic actual amână, cel puțin pentru moment, măsurile anunțate în această direcție. În consecință, instituțiile europene, dar și statele membre la nivel individual, caută soluții pentru a-și limita dependența energetică de Rusia, provocare care se suprapune cu cea care implică protecția consumatorilor în fața scumpirilor. Un acord cu Statele Unite ale Americii pentru furnizarea de gaz natural lichefiat (GNL) în UE, amânarea planurilor de închidere a termocentralelor pe carbune în anumite state, obligativitatea constituirii unor stocuri de gaze pentru iarna următoare (la prețuri avantajoase negociate de un grup operativ constituit la nivelul UE) sunt doar câteva din soluțiile vehiculate în prezent.

În România, una dintre soluțiile discutate intens în această perioadă pentru a reduce dependența energetică de Rusia este cea referitoare la exploatarea gazelor din Marea Neagră. Însa legea offshore, adoptată în urma cu aproape patru ani, conține o serie de prevederi care limitează interesul investitorilor pentru dezvoltarea unor proiecte în zona, iar modificările promise de autorități în repetate rânduri întârzie să apară.

În plus, în contextul conflictului care se derulează inclusiv în zona Marii Negre, este posibil ca planurile de explorare și exploatare să fie amânate până la clarificarea situației. Pe de altă parte, recent au fost marite capacitățile de producție ale centralelor termice pe carbune. Energia nucleară reprezintă, de asemenea, o alternativă viabilă, astfel ca este necesară finalizarea reactoarelor de la Cernavoda, iar dezvoltarea altor capacități similare ar putea deveni prioritară.

Rămâne de văzut dacă măsurile recent adoptate se înscriu într-o strategie mai amplă, pe care autoritățile o au în

vedere pentru a rezolva problemele de fond ale pieței din România, astfel încât să asigure independența energetică, mai necesară ca oricând în actualul context al conflictului din Ucraina și al relațiilor tot mai tensionate dintre UE și Rusia, cel mai mare furnizor de gaze naturale al UE, cu peste 40% din importurile totale. Nu avem însă, în prezent, clarificări din partea autorităților pe această temă, ceea ce indică faptul că, deocamdată cel puțin, nu există o astfel de strategie.

Așadar, această nouă reglementare pare să rezolve o urgență de moment (protejarea consumatorului), în timp ce ridică numeroase semne de întrebare pentru perioada care urmează. Vor rămâne aceste măsuri temporare sau se vor permanentiza? Vor fi încurajate investițiile în energie, respectiv producția internă, în contextul fluctuațiilor din piețele europene și al viitorului incert? Pe ce va pune România accent pentru a acoperi deficitul de energie – gaze naturale, energie nucleară, carbune? Ce se va întâmpla cu planurile de tranziție către energia și economia verde? Implicațiile și consecințele sunt, și de data aceasta, incerte, iar piața rămâne tensionată în lipsa unei viziuni pe termen mediu și lung cu privire la politica energetică națională.

Este evident că legislația națională în domeniul energiei rămâne fragmentată, bazată pe soluții de moment, care tratează efectele, și nu cauzele majorării prețurilor, și care induce noi provocări pentru companiile implicate, fără să ofere o minimă predictibilitate pe termen mediu și lung. În aceste condiții, jucătorii din domeniu și publicul larg așteaptă în continuare o strategie energetică națională care să cuprindă, în linii mari, soluții care să trateze cauzele scumpirilor, măsuri care să stimuleze producția internă și planuri concrete de aprovizionare pentru necesarul suplimentar. Fără să urmeze un „fir roșu” al strategiei, orice noi măsuri în domeniul energetic vor fi lipsite de coeziune și complementaritate, astfel că soluțiile de moment pot reprezenta, de fapt, noi obstacole în obținerea independenței energetice.

În consecință, autoritățile statului trebuie să dea strategiei energetice naționale importanța și urgența momentului, fiind necesare dezbateri publice care să capteze idei inovatoare și critici constructive. Implementarea ulterioară a strategiei trebuie să permită României să își folosească potențialul ridicat, comparativ cu alte țări europene, astfel încât să devină independentă din punct de vedere energetic.